

La meitat dels catalans ni tan sols entenien el castellà a finals del segle XIX

Autor: Joan Antoni Guerrero

Data de publicació: 31-08-2020

Un estudi sociolingüístic reconstrueix la bilingüització del Principat durant el segle XX a partir de testimonis orals. Article d'En Joan Antoni Guerrero publicat al diari digital 'El món' aquest 23 d'agost. Fa temps que la presència del castellà als territoris de llengua catalana s'ha justificat com un fenomen molt antic, i com a fruit d'un consens exempt de conflictivitat.

El 50% dels catalans a final del XIX eren monolingües sense entendre el castellà, segons assegura un estudi sociolingüístic el resum del qual s'ha publicat a la revista Treballs de Sociolingüística Catalana publicada per l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). L'estudi es titula "El procés de bilingüització a Catalunya en el segle xx a partir de testimonis orals" i els autors són Francesc Bernat, Mireia Galindo i Carles de Rosselló, investigadors del Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació de la Universitat de Barcelona (UB).

La societat catalana es va poder mantenir en bona part monolingüe durant el segle XIX gràcies als dèficits del sistema d'ensenyament obligatori espanyol, implantat amb la Llei Moyano (1857). Segons l'estudi, s'hi van destinar pocs recursos i infraestructures, també coixejaven els plans d'estudi i la preparació dels docents. El poc prestigi i els escassos resultats expliquen que l'índex d'analfabetisme es trobés fins ben entrat el segle XX a nivells altíssims. Això va fer que la penetració del castellà als territoris no hispanòfons de l'Estat fos molt baixa i sempre condicionada per la classe social.

Tot i els dèficits, l'estudi apunta que l'aprenentatge del castellà es va anar estenent entre tota la població catalana a partir de la segona meitat del segle XIX. Els autors de l'estudi expliquen a més que "si hem de fer cas de l'índex d'analfabetisme a Catalunya l'any 1900 (53%) i tenint en compte l'escassa immigració provinent de territoris no catalanoparlants, podem calcular que durant la darrera dècada del segle XIX aproximadament la meitat de la població encara no devia saber el castellà i restava monolingüe en català, mentre que l'altra meitat en devia tenir un

coneixement més o menys profund, tot i que més en l'àmbit receptiu que no el productiu".

La importància de l'escola

Els autors de l'estudi han entrevistat 55 testimonis, nascuts abans de 1930, que expliquen la seva experiència al voltant de com i quan van adquirir el castellà. L'estudi mostra que l'escola va esdevenir una peça fonamental per entendre l'èxit del procés, malgrat que la competència oral de la majoria dels informats va mantenir-se molt feble fins a l'arribada de la dictadura franquista.

Els autors de l'estudi subratllen que abans de la dictadura, el castellà era bàsicament una llengua acadèmica per a les persones que han estat entrevistades i eren pocs els contextos informals que trobaven per parlar-la.

L'estudi del procés de bilingüització es va decidir fer perquè si bé se sap com es va introduir el castellà en els àmbits governamentals, en l'església, en el sistema educatiu o entre les classes altes, els estudiosos desconeixen quin va ser l'abast efectiu d'aquestes polítiques lingüístiques entre la majoria de la població.

Vista de Plaça Catalunya cap el 1900 (E. Bressanini/Wikipedia). Cliqueu-hi damunt per ampliar la imatge.

Els autors afirmen que a hores d'ara es disposa de poques dades sobre el conjunt del autòctons del principat que van aprendre el castellà, i sobre el procés pel qual el coneixement d'aquesta llengua va deixar de ser receptiu per passar a ser actiu.

L'anàlisi d'aquest procés també està impulsat pel fet que "fa temps que la presència del castellà als territoris de llengua catalana s'ha justificat com un fenomen molt antic, i com a fruit d'un consens exempt de conflictivitat.

per Joan Antoni Guerrero, redactor
Barcelona, 23 d'agost del 2020 17:08

https://www.elmon.cat/cultura/50-catalans-monolingue-no-entenien-castella-finals-xix_2131637102.html